BAB 6 : PERUBAHAN PENTADBIRAN KE ARAH BERKERAJAAN SENDIRI DI SARAWAK DAN SABAH

(1) Sarawak diserah kepada British

1. Charles Vyner Brooke perkenalkan Perlembagaan 1941 sempena Perayaan 100 Tahun Pengambilan Sarawak.
2. Tidak dapat dilaksanakan krn Jepun serang Sarawak.

Sarawak selepas kekalahan Jepun

1. British memperkenalkan Pentadbiran Tentera
2. Kembalikan ketenteraman & pemulihan ekonomi
3. Sarawak di bawah Pentadbiran Tentera British sehingga 1 Julai 1946.

Sebab Sarawak diserahkan kpd kerajaan British

1. British berusaha ambil pentadbiran Sarawak
2. Charles Vyner Brooke membuat keputusan untuk menyerahkan Sarawak kepada kerajaan British.
3. Faktor Charles Vyner Brooke menyerahkan Sarawak kepada kerajaan British.
   i. **Desakan daripada Kerajan British**
      a. British desak keluarga Brooke menyerahkan Sarawak supaya pelaburan mereka lebih terjamin.

   ii. **Pertikaian Keluarga**
      a. Charles tidak dapat mentadbir kerana umurnya sudah lanjut.
      b. Beliau uzur
      c. Beliau ingin bersara.
      d. Tidak ada waris untuk menggantikannya.
      e. enggan memberi kepada anak saudaranya, Anthony Brooke

   iii. **Masalah Kewangan**
      a. Sarawak alami kemusnahan akibat perang.
      b. Charles Vyner Brooke tidak mempunyai sumber kewangan untuk membangunkan semula negeri Sarawak selepas perang.
4. Rundingan Charles Vyner Brooke dengan British - persetujuan serahkan Sarawak kepada British.
5. Charles Vyner Brooke menghantar wakilnya, Gerard T.MacBryan untuk dapatkan tandatangan daripada ketua-ketua bumiputera dan pemimpin tempatan dalam Majlis Tertinggi Sarawak.
6. Gerard T.MacBryan guna tipu muslihat untuk mendapatkan tandatangan pemimpin tempatan.
7. Charles isytiharkan keputusan persetujuan Majlis Tertinggi Sarawak serahkan Sarawak kpd British.
8. Pengumuman mendapat bantahan Melayu & Iban.
9. Pejabat Tanah Jajahan minta Charles Vyner Brooke mendapatkan persetujuan penyerahan Sarawak secara perundangan dan demokrasi.
10. Charles Vyner Brooke merujuk perkara tersebut kepada Majlis Negeri.
11. Majlis Negeri meluluskan Rang Undang-Undang Penyerahan Sarawak atau *Cession Bill* dengan 18 undi menyokong penyerahan dan 16 undi menentang.
12. Usul penyerahan Sarawak - disokong oleh ahli bukan bumiputera.
13. Pada 1 Julai 1946, Britishisytiharkan Sarawak sebagai Jajahan Mahkota British.
14. Sir Charles Arden Clarke - Gabenor British pertama di Sarawak.

(2) Gerakan Antipenyerahan Sarawak

1. Penyerahan Sarawak kepada British dibantah oleh orang Melayu dan Iban.
2. Masyarakat Melayu diketuai oleh Datu Patinggi Abang Haji Adbdillah (ketua datu-datu masyarakat Melayu dan kaum Melayu terpelajar)
3. Bantahan tersebut disertai oleh
   i. Persatuan Kebangsaan Melayu Sarawak (PKMS),
   ii. Barisan Pemuda Melayu Sibu (BPM),
   iii. Barisan Pemuda Sarawak (BPS)
   iv. Persatuan Dayak Sarawak (PDS)

(a) Faktor Gerakan Antipenyerahan Sarawak

1. **Perlembagaan 1941**
   i. Penyerahan Sarawak bertentangan dengan Perlembagaan 1941 yang menjanjikan kerajaan sendiri kepada Sarawak.
   ii. Usaha mendapatkan kemerdekaan menjadi sukar apabila Sarawak diserahkan kpd British.
2. **Tipu Muslihat**
   i. Charles Vyner Brooke membuat keputusan sendiri tanpa berunding dengan ketua-ketua bumiputera dan pemimpin tempatan.
3. **Anthony Brooke Tidak Dilantik**
   i. Barisan Pemuda Melayu meminta Anthony Brooke ditabalkan sebg Raja Sarawak yg baru.
   ii. Dengan memulihkan pemerintahan Brooke, penduduk Sarawak boleh menuntut kemerdekaan dengan mudah.

(b) Penentangan dan reaksi British

1. Glongan antipenyerahan hantar surat bantahan, kawat dan telegram kepada kerajaan British.
2. British tidak mengendahkan bantahan tersebut.
3. Setiap kampung dikerah buat poster dan sepanduk.
4. Kaum wanita terlibat dalam demonstrasi menentang penyerahan.
5. Kaum ibu PKMS pimpinan Cikgu Lily Eberwein ke kawasan pedalaman utk dapatkan sokongan Iban.
6. Puan Syarifah Hajah Sipah Tuanku Othman, Dayang Fauziah dan Cikgu Abol - mewakili kaum ibu BPM menentang penyerahan Sarawak
7. British mendapati gol. antipenyerahan Sarawak terdiri drp kalangan kakitangan kerajaan khususnya guru Melayu.
8. British mengeluarkan notis Pekeliling No.9.
9. Pekeliling No.9 memberi amaran kepada kakitangan kerajaan supaya tidak melibatkan diri dalam gerakan antipenyerahan.
10. Pekeliling menambahkan kemarahan terhadap pihak British.
11. Seramai 338 orang kakitangan kerajaan meletakkan jawatan.
12. Sebilangan besar terdiri daripada guru Melayu.
13. Tindakan itu menyebabkan 22 sekolah kerajaan terpaksa ditutup.
14. Seramai 56 orang pelajar Maktab Perguruan Melayu Sarawak meninggalkan pengajian mereka
15. Tunjuk perasaan terbesar di Kuching - membantah perlantikan Gabenor Sarawak
16. Gerakan penentangan semakin hebat apabila Barisan Pemuda Melayu (BPM) Sibu mengadakan

Disediakan oleh Pn Khoo P.S
Sekolah Sultan Alam Shah, Putrajaya

BAB 6 : PERUBAHAN PENTADBIRAN KE

ARAH BERKERAJAAN SENDIRI DI SARAWAK DAN SABAH

(1) Sarawak diserah kepada British 1. Charles Vyner Brooke perkenalkan Perlembagaan 1941 sempena Perayaan 100 Tahun Pengambilan Sarawak. 2. Tidak dapat dilaksanakan krn Jepun serang Sarawak.

Sarawak selepas kekalahan Jepun 1. British memperkenalkan Pentadbiran Tentera 2. Kembalikan ketenteraman & pemulihan ekonomi 3. Sarawak di bawah Pentadbiran Tentera British

sehingga 1 Julai 1946. Sebab Sarawak diserahkan kpd kerajaan British 1. British berusaha ambil pentadbiran Sarawak 2. Charles Vyner Brooke membuat keputusan untuk menyerahkan Sarawak kepada kerajaan British. 3. Faktor Charles Vyner Brooke menyerahkan

Sarawak kepada kerajaan British. i. Desakan daripada Kerajan British a. British desak keluarga Brooke menyerahkan Sarawak supaya pelaburan mereka lebih terjamin. ii. Pertikaian Keluarga

a. Charles tidak dapat mentadbir kerana umurnya

sudah lanjut. b. Beliau uzur c. Beliau ingin bersara. d. Tidak ada waris untuk menggantikannya. e. enggan memberi kepada anak saudaranya,

Anthony Brooke iii. Masalah Kewangan a. Sarawak alami kemusnahan akibat perang. b. Charles Vyner Brooke tidak mempunyai sumber kewangan untuk membangunkan semula negeri Sarawak selepas perang. 4. Rundingan Charles Vyner Brooke dengan British -

persetujuan serahkan Sarawak kepada British. 5. Charles Vyner Brooke menghantar wakilnya, Gerard T.MacBryan untuk dapatkan tandatangan daripada ketua-ketua bumiputera dan pemimpin tempatan dalam Majlis Tertinggi Sarawak. 6. Gerard T.MacBryan guna tipu muslihat untuk

mendapatkan tandatangan pemimpin tempatan. 7. Charles isytiharkan keputusan persetujuan Majlis

Tertinggi Sarawak serahkan Sarawak kpd British. 8. Pengumuman mendapat bantahan Melayu & Iban. 9. Pejabat Tanah Jajahan minta Charles Vyner Brooke mendapatkan persetujuan penyerahan Sarawak secara perundangan dan demokrasi. 10. Charles Vyner Brooke merujuk perkara tersebut

kepada Majlis Negeri. 11. Majlis Negeri meluluskan Rang Undang-Undang Penyerahan Sarawak atau Cession Bill dengan 18 undi menyokong penyerahan dan 16 undi menentang. 12. Usul penyerahan Sarawak - disokong oleh ahli

bukan bumiputera. 13. Pada 1 Julai 1946, Britishisytiharkan Sarawak

sebagai Jajahan Mahkota British. 14. Sir Charles Arden Clarke - Gabenor British pertama

di Sarawak.

(2) Gerakan Antipenyerahan Sarawak 1. Penyerahan Sarawak kepada British dibantah oleh

orang Melayu dan Iban. 2. Masyarakat Melayu diketuai oleh Datu Patinggi Abang Haji Adbdillah (ketua datu-datu masyarakat Melayu dan kaum Melayu terpelajar) 3. Bantahan tersebut disertai oleh

i. Persatuan Kebangsaan Melayu Sarawak (PKMS), ii. Barisan Pemuda Melayu Sibu (BPM), iii. Barisan Pemuda Sarawak (BPS) iv. Persatuan Dayak Sarawak (PDS)

(a) Faktor Gerakan Antipenyerahan Sarawak 1. Perlembagaan 1941

i. Penyerahan Sarawak bertentangan dengan Perlembagaan 1941 yang menjanjikan kerajaan sendiri kepada Sarawak. ii. Usaha mendapatkan kemerdekaan menjadi

sukar apabila Sarawak diserahkan kpd British. 2. Tipu Muslihat

i. Charles Vyner Brooke membuat keputusan sendiri tanpa berunding dengan ketua-ketua bumiputera dan pemimpin tempatan. 3. Anthony Brooke Tidak Dilantik

i. Barisan Pemuda Melayu meminta Anthony

Brooke ditabalkan sebg Raja Sarawak yg baru. ii. Dengan memulihkan pemerintahan Brooke, penduduk Sarawak boleh menuntut kemerdekaan dengan mudah.

(b) Penentangan dan reaksi British 1. Glongan antipenyerahan hantar surat bantahan,

kawat dan telegram kepada kerajaan British. 2. British tidak mengendahkan bantahan tersebut. 3. Setiap kampung dikerah buat poster dan sepanduk. 4. Kaum wanita terlibat dalam demonstrasi menentang

penyerahan. 5. Kaum ibu PKMS pimpinan Cikgu Lily Eberwein ke

kawasan pedalaman utk dapatkan sokongan Iban. 6. Puan Syarifah Hajah Sipah Tuanku Othman, Dayang Fauziah dan Cikgu Abol - mewakili kaum ibu BPM menentang penyerahan Sarawak 7. British mendapati gol. antipenyerahan Sarawak terdiri drp kalangan kakitangan kerajaan khususnya guru Melayu. 8. British mengeluarkan notis Pekeliling No.9. 9 Pekeliling No.9 memberi amaran kepada kakitangan kerajaan supaya tidak melibatkan diri dalam gerakan antipenyerahan. 10. Pekeliling menambahkan kemarahan terhadap pihak

British. 11. Seramai 338 orang kakitangan kerajaan meletakkan

jawatan. 12. Sebilangan besar terdiri daripada guru Melayu. 13. Tindakan itu menyebabkan 22 sekolah kerajaan

terpaksa ditutup. 14. Seramai 56 orang pelajar Maktab Perguruan Melayu

Sarawak meninggalkan pengajian mereka 15. Tunjuk perasaan terbesar di Kuching - membantah

perlantikan Gabenor Sarawak 16. Gerakan penentangan semakin hebat apabila Barisan Pemuda Melayu (BPM) Sibu mengadakan

perhimpunan (dihadiri 250 perwakilan bumiputera dari seluruh cawangan BPM)

17. British menganggap gerakan antipenyerahan bersifat sementara.
18. British giatkan usaha melemahkan gerakan antipenyerahan dgn memecahbelahkan perpaduan kaum.
19. British galakkan penubuhan Young Malay Association (YMA).
20. YMA sokong penyerahan Sarawak kpd British.
21. YMA ambil ahli baru drp golongan antipenyerahan.
22. British melaga-lagakan orang Melayu dengan orang Dayak agar kedua-dua pihak bertelagah.
23. British memburuk-burukkan pejuang gerakan antipenyerahan dengan menuduh perjuangan mereka hanyalah untuk mengekalkan hak istimewa orang Melayu Sarawak.
24. Gerakan antipenyerahan semakin lemah akibat propaganda British.
25. Golongan muda dalam BPM Sibu bertemu secara sulit lalu menubuhkan kumpulan yang dikenali sebagai Rukun Tiga Belas.
26. Kumpulan Rukun Tiga Belas dianggotai ahli BPM yang radikal.
27. Mereka bersumpah menghapuskan pegawai Eropah dan pemimpin Melayu yang bersubahat menyokong penyerahan Sarawak kepada kerajaan British.
28. Rosli Dhobi menulis sajak dalam *Utusan Sarawak* menggunakan nama samaran *Lidros*.
29. Pada 1949, Gabenor Sarawak kedua, Sir Duncan Stewart mengadakan lawatan rasmi ke Sibu.
30. Rosli Dhobi menikam Duncan Stewart
31. Peristiwa pembunuhan Duncan Stewart memberi kesempatan kepada British untuk guna kekerasan
32. Rosli Dhobi, Morshidi Sidek, Awang Rambli dan Bujang Suntong dijatuhi hukuman gantung sampai mati.
33. Anggota Rukun Tiga Belas yang lain dijatuhi hukuman penjara.
34. British mengharamkan Persatuan Melayu Sarawak.
35. British melumpuhkan gerakan antipenyerahan.
36. British jadikan Sarawak tanah jajahannya sehingga tahun 1963.

(3) <u>Langkah berkerajaan sendiri di Sarawak</u>

1. <u>Tahun 1946;</u>
   - i. pentadbiran Sarawak disusun semula
   - ii. Sarawak dibahagikan kepada lima bahagian.
   - iii. Setiap bahagian diketuai seorang Residen.
   - iv. Setiap bahagian dibahagikan kpd beb daerah.
   - v. Setiap daerah diketuai oleh Pegawai Daerah.
2. <u>Tahun 1947</u>
   - i. British membentuk Majlis Tempatan.
   - ii. Memberi peluang kepada ahli-ahli yang dilantik mengambil bahagian dlm pentadbiran tempatan.
   - iii. Fungsi Majlis Tempatan menguruskan
     - ➢ pelajaran rendah,
     - ➢ bekalan air,
     - ➢ jalan raya,
     - ➢ kesihatan
     - ➢ kawal perbelanjaan di kawasan yang dipertanggungjawabkan
     - ➢ kutip cukai kepala & cukai lain.
3. <u>Tahun 1956;</u>
   - ➢ Pindaan dibuat berhubung dengan jumlah keahlian Majlis Negeri dan Ahli Majlis Tertinggi dalam Perlembagaan Negeri Sarawak.
   - ➢ Pindaan perlembagan berkuatkuasa pd April 1957.
   - ➢ Ahli Majlis Negeri dan Ahli Majlis Tertinggi ditambah menjadi 10 orang ahli .

<u>(4) Penubuhan Parti politik di Sarawak</u>

i. Parti Negara Sarawak (PANAS)
   - i. Pengasas- Datu Patinggi Abang Haji Mustapha.
   - ii. Wujudkan keharmonian di kal semua kaum
   - iii. Tuntut pendidikan percuma bg sekolah rendah.
   - iv. Pertingkatkan kedudukan politik, ekonomi dan sosial bumiputera.

ii) <u>Parti Bersatu Rakyat Sarawak (SUPP)</u>
   - i. Pengasas - Ong Kee Hui dan Stephen Young.
   - ii. Wujudkan perpaduan dan kesetiaan di kalangan rakyat Sarawak.
   - iii. Menyatupadukan kaum di Sarawak

iii) <u>Persatuan Cina Sarawak (SCA)</u>
   - i. Pengasas - William Tan.
   - ii. Perpaduan orang Cina

iv) <u>Parti Kebangsan Sarawak (SNAP)</u>
   - i. Pengasas - Stephen Kalong Ningkan.
   - ii. Memperjuangkan hak orang Iban
   - iii. Mendapatkan kemerdekaan bagi Sarawak

v) <u>Parti Pesaka Anak Sarawak (PESAKA)</u>
   - i. Pengasas - Temenggung Jugah.
   - ii. Membantu orang Dayak mencapai perpaduan dan menjamin hak mereka dalam perlembagaan

vi) <u>Barisan Rakyat Jati Sarawak (BARJASA)</u>
   - i. Pengasas - Datu Tuanku Haji Bujang bin Tuanku Othman.
   - ii. Tuntut hak istimewa penduduk bumiputera.
   - iii. Pertingkatkan taraf hidup bumiputera Sarawak.
   - iv. Wujudkan keharmonian di kalangan rakyat.
   - v. Menyelamatkan rakyat supaya tidak terpengaruh dengan fahaman komunis.
   - vi. Tuntut bahasa Melayu jd bahasa kebangsaan.

2. Pada Nov 1962, Perikatan Sarawak dibentuk. Terdiri daripada
   - i. Persatuan Cina Sarawak (SCA)
   - ii. Barisan Rakyat Jati Sarawak (BARJASA)
   - iii. Parti Kebangsaan Sarawak (SNAP)
   - iv. Parti Negara Sarawak (PANAS)
   - v. Parti Pesaka Anak Sarawak (PESAKA)
3. Parti Perikatan hadapi pilihan raya 1963 dan memenangi 138 kerusi.

(5) Sabah diserahkan kepada kerajaan British

1. Selepas Perang Dunia Kedua, Sabah ditadbir oleh Pentadbiran Tentera British.
2. Pentadbiran Tentera British kembalikan keamanan
3. Pentadbiran Tentera British tamat -15 Julai 1946.
4. British menandatangani perjanjian dengan Syarikat Borneo Utara British (SBUB).
5. Borneo Utara jadi tanah jajahan British - 15 Julai 1946.
6. Penyerahan Sabah tidak mendapat tentangan hebat drp penduduk tempatan kecuali waris sultan Sulu yang menganggap Sabah miliknya.

perhimpunan (dihadiri 250 perwakilan bumiputera dari seluruh cawangan BPM) 17. British menganggap gerakan antipenyerahan bersifat

sementara. 18. British giatkan usaha melemahkan gerakan antipenyerahan dgn memecahbelahkan perpaduan kaum. 19. British galakkan penubuhan Young Malay

Association (YMA). 20 YMA sokong penyerahan Sarawak kpd British. 21. YMA ambil ahli baru drp golongan antipenyerahan. 22. British melaga-lagakan orang Melayu dengan orang

Dayak agar kedua-dua pihak bertelagah. 23. British memburuk-burukkan pejuang gerakan antipenyerahan dengan menuduh perjuangan mereka hanyalah untuk mengekalkan hak istimewa orang Melayu Sarawak. 24. Gerakan antipenyerahan semakin lemah akibat

propaganda British. 25. Golongan muda dalam BPM Sibu bertemu secara sulit lalu menubuhkan kumpulan yang dikenali sebagai Rukun Tiga Belas. 26 Kumpulan Rukun Tiga Belas dianggotai ahli BPM

yang radikal. 27. Mereka bersumpah menghapuskan pegawai Eropah dan pemimpin Melayu yang bersubahat menyokong penyerahan Sarawak kepada kerajaan British. 28. Rosli Dhobi menulis sajak dalam Utusan Sarawak

menggunakan nama samaran Lidros. 29. Pada 1949, Gabenor Sarawak kedua, Sir Duncan

Stewart mengadakan lawatan rasmi ke Sibu. 30. Rosli Dhobi menikam Duncan Stewart 31. Peristiwa pembunuhan Duncan Stewart memberi

kesempatan kepada British untuk guna kekerasan 32. Rosli Dhobi, Morshidi Sidek, Awang Rambli dan Bujang Suntong dijatuhi hukuman gantung sampai mati. 33. Anggota Rukun Tiga Belas yang lain dijatuhi

hukuman penjara. 34. British mengharamkan Persatuan Melayu Sarawak. 35. British melumpuhkan gerakan antipenyerahan. 36. British jadikan Sarawak tanah jajahannya sehingga

tahun 1963.

(3) Langkah berkerajaan sendiri di Sarawak 1. Tahun 1946;

i. pentadbiran Sarawak disusun semula ii. Sarawak dibahagikan kepada lima bahagian. iii. Setiap bahagian diketuai seorang Residen. iv. Setiap bahagian dibahagikan kpd beb daerah. v. Setiap daerah diketuai oleh Pegawai Daerah. 2. Tahun 1947

i. British membentuk Majlis Termpatan. ii. Memberi peluang kepada ahli-ahli yang dilantik mengambil bahagian dlm pentadbiran tempatan. iii. Fungsi Majlis Tempatan menguruskan

➢ pelajaran rendah, ➢ bekalan air, ➢ jalan raya, ➢ kesihatan ➢ kawal perbelanjaan di kawasan yang dipertanggungjawabkan ➢ kutip cukai kepala & cukai lain.

3. Tahun 1956;

➢ Pindaan dibuat berhubung dengan jumlah keahlian Majlis Negeri dan Ahli Majlis Tertinggi dalam Perlembagaan Negeri Sarawak. ➢ Pindaan perlembagan berkuatkuasa pd April

1957. ➢ Ahli Majlis Negeri dan Ahli Majlis Tertinggi

ditambah menjadi 10 orang ahli .

(4) Penubuhan Parti politik di Sarawak i. Parti Negara Sarawak (PANAS)

i. Pengasas- Datu Patinggi Abang Haji Mustapha. ii. Wujudkan keharmonian di kal semua kaum iii. Tuntut pendidikan percuma bg sekolah rendah. iv. Pertingkatkan kedudukan politik, ekonomi dan

sosial bumiputera. ii) Parti Bersatu Rakyat Sarawak (SUPP)

i. Pengasas - Ong Kee Hui dan Stephen Young. ii. Wujudkan perpaduan dan kesetiaan di kalangan

rakyat Sarawak. iii. Menyatupadukan kaum di Sarawak iii) Persatuan Cina Sarawak (SCA)

i. Pengasas - William Tan. ii. Perpaduan orang Cina iv) Parti Kebangsan Sarawak (SNAP)

i. Pengasas - Stephen Kalong Ningkan. ii. Memperjuangkan hak orang Iban iii. Mendapatkan kemerdekaan bagi Sarawak v) Parti Pesaka Anak Sarawak (PESAKA) i. Pengasas - Temenggung Jugah. ii. Membantu orang Dayak mencapai perpaduan dan menjamin hak mereka dalam perlembagaan vi) Barisan Rakyat Jati Sarawak (BARJASA)

i. Pengasas - Datu Tuanku Haji Bujang bin

Tuanku Othman. ii. Tuntut hak istimewa penduduk bumiputera. iii. Pertingkatkan taraf hidup bumiputera Sarawak. iv. Wujudkan keharmonian di kalangan rakyat. v. Menyelamatkan rakyat supaya tidak

terpengaruh dengan fahaman komunis. vi. Tuntut bahasa Melayu jd bahasa kebangsaan. 2. Pada Nov 1962, Perikatan Sarawak dibentuk.

Terdiri daripada

i. Persatuan Cina Sarawak (SCA) ii. Barisan Rakyat Jati Sarawak (BARJASA) iii. Parti Kebangsaan Sarawak (SNAP) iv. Parti Negara Sarawak (PANAS)

v. Parti Pesaka Anak Sarawak (PESAKA) 3. Parti Perikatan hadapi pilihan raya 1963 dan

memenangi 138 kerusi.

(5) Sabah diserahkan kepada kerajaan British 1. Selepas Perang Dunia Kedua, Sabah ditadbir oleh

Pentadbiran Tentera British. 2. Pentadbiran Tentera British kembalikan keamanan 3. Pentadbiran Tentera British tamat -15 Julai 1946. 4 British menandatangani perjanjian dengan Syarikat

Borneo Utara British (SBUB). 5. Borneo Utara jadi tanah jajahan British - 15 Julai

1946. 6. Penyerahan Sabah tidak mendapat tentangan hebat drp penduduk tempatan kecuali waris sultan Sulu yang menganggap Sabah miliknya.

7. Pertubuhan yang ada - Persatuan Kebangsaan Melayu Labuan (PKML) dan Barisan Pemuda (BARIP) hanya berjuang memperbaiki keadaan politik dan ekonomi.
8. Faktor Sabah Diserahkan kepada Kerajaan British.
   i. Desakan Pelabur/Pemodal Eropah
      a. British ingin jaga kepentingan warganegaranya & melindungi pelaburan
   ii. Mengeksploitasi Sumber Bahan Mentah
      a. Sabah pembekal sumber bahan mentah sperti kayu balak, kelapa kering, tembakau dan hasil tradisional.
      b. Sabah - tempat pasaran barangan keluaran Britain.
   iii. Menjamin Kedudukan dan Keselamatan
      a. British dapat menjamin kedudukan dan keselamatan mereka di Asia Tenggara kerana Sabah terletak di jalan perdagangan Singapura dan Hong Kong.

(6) Langkah ke arah berkerajaan sendiri di Sabah

i) Tahun 1950
   a. British memperkenalkan perlembagaan baru.
   b. Majlis Kerja dan Majlis Undangan ditubuhkan.
   c. Wakil-wakil anak negeri diberi peluang melibatkan diri dalam pemerintahan negeri melalui pelantikan mereka secara tidak rasmi dalam Majlis Undangan.
   d. Melatih penduduk tempatan menjadi pemimpin.
   e. Pemimpin utama - Donald Stephens dan Tun Datu Mustapha Datu Harun.

ii) Tahun 1952
   a. Pilihan Raya Majlis Tempatan diadakan untuk memilih perwakilan secara demokrasi.

iii) Tahun 1960
   a. Pihak British meminda Perlembagaan untuk menambah jumlah bilangan pemimpin kaum bumiputera sebagai ahli tidak rasmi dalam Majlis Undangan.
   b. Semua ahli yang dilantik bukan dipilih oleh rakyat melalui pilihan raya,
   c. Mereka dilantik oleh Gabenor British.

iv) Tahun 1962
   a. British memperkenalkan Pilihan Raya Majlis Undangan.

(7) Penubuhan parti politik di Sabah

Ketara selepas pengumuman gagasan Persekutuan Malaysia oleh Tunku Abdul Rahman.

i) Pertubuhan Kebangsaan Kadazan Bersatu (UNKO)
   - Pengasas - Donald Stephens.
   - Menjaga kepentingan dan memelihara hak orang Kadazan Dusun.

ii) Pertubuhan Kebangsaan Sabah Bersatu (USNO)
   - Pengasas - Tun Datu Mustapha bin Datu Harun.
   - Memperjuangkan hak kaum Bumiputera Muslim.
   - Bahasa Melayu sebagai bahasa Kebangsaan.
   - Agama Islam sebagai agama rasmi.
   - Menukar nama Borneo Utara kepada Sabah.

iii) Pasok Momogun
   - Pengasas - Orang Kaya-kaya Sedomon dan G.S. Sundang.
   - Melindungi kepentingan penduduk di kawasan pedalaman Sabah.

iv) Persatuan Cina Sabah (SCA) (Gabungan Parti Bersatu dan Parti Demokratik)
   - Pengasas - Khoo Siak Chiew dan Peter Chin.
   - Melindungi hak orang Cina.

2. Perikatan Sabah ditubuhkan untuk mengambil bahagian dalam pilihan raya pada tahun 1962.
3. Parti politik dalam Perikatan Sabah ialah USNO, UNKO, Pasok Momogun dan SCA.

(8) Rumusan

1. Peristiwa pembunuhan Gabenor British merupakan kemuncak kebencian penduduk tempatan terhadap British
2. Pertubuhan bersifat politik, ekonomi dan sosial ditubuhkan oleh orang Melayu, Dayak dan Cina untuk memelihara kepentingan kaum masing-masing.
3. Di Sabah, gerakan kebangsaan agak perlahan.
4. Gagasan Pembentukan Malaysia merancakkan penubuhan parti politik.

Disediakan oleh Pn Khoo P.S
Sekolah Sultan Alam Shah, Putrajaya

7. Pertubuhan yang ada - Persatuan Kebangsaan Melayu Labuan (PKML) dan Barisan Pemuda (BARIP) hanya berjuang memperbaiki keadaan politik dan ekonomi. 8. Faktor Sabah Diserahkan kepada Kerajaan British.

i. Desakan Pelabur/Pemodal Eropah

a. British ingin jaga kepentingan

warganegaranya & melindungi pelaburan ii. Mengeksploitasi Sumber Bahan Mentah

a. Sabah pembekal sumber bahan mentah sperti kayu balak, kelapa kering, tembakau dan hasil tradisional. b. Sabah - tempat pasaran barangan keluaran

Britain. iii. Menjamin Kedudukan dan Keselamatan

a. British dapat menjamin kedudukan dan keselamatan mereka di Asia Tenggara kerana Sabah terletak di jalan perdagangan Singapura dan Hong Kong.

(6) Langkah ke arah berkerajaan sendiri di Sabah i) Tahun 1950

a. British memperkenalkan perlembagaan baru. b. Majlis Kerja dan Majlis Undangan ditubuhkan. c. Wakil-wakil anak negeri diberi peluang melibatkan diri dalam pemerintahan negeri melalui pelantikan mereka secara tidak rasmi dalam Majlis Undangan. d. Melatih penduduk tempatan menjadi pemimpin. e. Pemimpin utama - Donald Stephens dan Tun

Datu Mustapha Datu Harun. ii) Tahun 1952

a. Pilihan Raya Majlis Tempatan diadakan untuk

memilih perwakilan secara demokrasi. iii) Tahun 1960

a. Pihak British meminda Perlembagaan untuk menambah jumlah bilangan pemimpin kaum bumiputera sebagai ahli tidak rasmi dalam Majlis Undangan. b. Semua ahli yang dilantik bukan dipilih oleh

rakyat melalui pilihan raya, c. Mereka dilantik oleh Gabenor British. iv) Tahun 1962

a. British memperkenalkan Pilihan Raya Majlis

Undangan.

(7) Penubuhan parti politik di Sabah

Ketara selepas pengumuman gagasan Persekutuan Malaysia oleh Tunku Abdul Rahman. i) Pertubuhan Kebangsaan Kadazan Bersatu (UNKO)

➢ Pengasas - Donald Stephens. ➢ Menjaga kepentingan dan memelihara hak

orang Kadazan Dusun. ii) Pertubuhan Kebangsaan Sabah Bersatu (USNO)

➢ Pengasas - Tun Datu Mustapha bin Datu Harun. ➢ Memperjuangkan hak kaum Bumiputera

Muslim. ➢ Bahasa Melayu sebagai bahasa Kebangsaan. ➢ Agama Islam sebagai agama rasmi. ➢ Menukar nama Borneo Utara kepada Sabah.

iii) Pasok Momogun

➢ Pengasas - Orang Kaya-kaya Sedomon dan G.S.

Sundang. ➢ Melindungi kepentingan penduduk di kawasan

pedalaman Sabah. iv) Persatuan Cina Sabah (SCA) (Gabungan Parti

Bersatu dan Parti Demokratik) ➢ Pengasas - Khoo Siak Chiew dan Peter Chin. ➢ Melindungi hak orang Cina. 2. Perikatan Sabah ditubuhkan untuk mengambil

bahagian dalam pilihan raya pada tahun 1962. 3. Parti politik dalam Perikatan Sabah ialah USNO,

UNKO, Pasok Momogun dan SCA.

(8) Rumusan

1. Peristiwa pembunuhan Gabenor British merupakan kemuncak kebencian penduduk tempatan terhadap British 2. Pertubuhan bersifat politik, ekonomi dan sosial ditubuhkan oleh orang Melayu, Dayak dan Cina untuk memelihara kepentingan kaum masing- masing. 3. Di Sabah, gerakan kebangsaan agak perlahan. 4. Gagasan Pembentukan Malaysia merancakkan

penubuhan parti politik.

Disediakan oleh Pn Khoo P.S Sekolah Sultan Alam Shah, Putrajaya